

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

УДК 355/359

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ Й ВИБІР ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Володимир Головченко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Мельникова, 36/1, м. Київ, Україна, 04119, тел.: 044-575-27-72,
e-mail: holovchenko@ukr.net*

Здійснено спробу окреслити оптимальну модель зовнішньої політики України крізь призму основних переваг і ризиків для неї в умовах збройної агресії Росії, що зруйнувала неоліберальні та неофункціональні засади миру та стабільності в Європі. Застосовано політико-системний, структурно-функціональний та компаративний методи дослідження. Оскільки проблеми національної безпеки України вийшли на глобальний рівень внаслідок відвертого зневажання Кремлем норм і принципів міжнародного права, проаналізовано ймовірні варіанти її стратегічного вибору в міжнародній діяльності: 1) нейтралітет (неприєднання); 2) європейська інтеграція (без вступу до НАТО) чи «фінляндизація»; 3) євроатлантична інтеграція з набуттям повноправного членства в Альянсі; 4) регіональне партнерство. Хоча євроатлантична інтеграція є надійним шляхом гарантування національної безпеки й суверенітету України, відсутність суспільного консенсусу та часу для реформ і набуття відповідних критеріїв для вступу до НАТО і ЄС зумовлює для офіційного Києва доцільність налагодження асиметричного військово-політичного партнерства зі США.

Ключові слова: агресія; безпека; демократія; держава; зовнішня політика; інтеграція; партнерство; суверенітет.

Перемога Революції гідності надала шанс для подолання «кризи неспроможності» незалежної України й утвердження незворотності вибору, зробленого на Євромайдані на користь євроатлантичних цінностей. Однак за такий стратегічний цивілізаційний і структурний прорив Україні довелося зазнати неспровокованої збройної агресії з боку Росії (усупереч низці чинних міжнародних договорів), здійсненої нею анексії Криму та організованого й ефективно підтриманого Кремлем сепаратистського заколоту в Донецькій та Луганській областях. Нова українська влада зазнала випробування не лише на вміння ефективно протидіяти російському силовому тиску та на здатність реально розпочати й просувати системні реформи, а й на спроможність організації міжнародно-політичного забезпечення згаданого вибору України – передусім розроблення оптимальної моделі її зовнішньої політики, що гарантувала б національну безпеку.

Агресивна та зухвала поведінка Росії на міжнародній арені порушила суверенітет України й зруйнувала її територіальну цілісність, знехтувала базові норми й принципи міжнародного права, поставила архітектуру європейської безпеки та постбіполярний світовий устрій перед серйозними випробуваннями,

небаченими з часів холодної війни. Отож проблеми національної безпеки України вийшли за межі її державних кордонів і набули регіонального та глобального виміру.

Тому з початком глибокого переформатування вітчизняної дипломатії шляхом її відмови від кон'юнктури та меншовартості (під привабливим гаслом насправді беззмістовної й хаотичної «багатовекторності»), утвердження (на жаль, помітно запізненого) в роботі зовнішньополітичного відомства України принципового положення, якого дотримується весь цивілізований світ – *у незалежній та самодостатній державі немає постійних друзів, а є лише постійні інтереси*, варто хоча б схематично окреслити оптимальну модель зовнішньої політики України з урахуванням основних переваг і ризиків для держави.

З розпадом СРСР і проголошенням незалежності Україна мала декілька ймовірних напрямів побудови власних взаємин із потужними «полюсами сили» на світовій арені:

а) *однобічна орієнтація на один із «центрів сили», тобто на глобального чи регіонального лідера, що могло надати певні тактичні переваги, проте стратегічно загрожувало повною геополітичною залежністю;*

б) *нейтралітет або «позаблоковість», що в умовах знаходження України на перехресті геополітичних інтересів декількох потужних «центрів сили» могло спричинити поділ держави на відповідні сфери впливу, встановлення тієї чи іншої форми кондомініуму або ізоляції (автаркії);*

в) *динамічне балансування між «полюсами сили» – найскладніший шлях, який потребував виваженої зовнішньополітичної стратегії й тактики, хоча, водночас, вбачався найефективнішим шляхом захисту та реалізації власних національних інтересів.*

Насправді ж *голослівна вітчизняна «розбудова держави» стала синонімом беззмістовних блукань колом, горезвісної «багатовекторності», руйнівного вихолощення у широкого громадського загалу концептів «національної ідеї», «національного інтересу», «патріотизму» та ін.* На відміну від посткомуністичних держав Балтії та Центрально-Східної Європи, домінантою міжнародної діяльності України залишалося маневрування ніж Росією та Заходом, підтримка відносної рівновіддаленості від цих «полюсів сили», що навряд чи відповідало зовнішньополітичним пріоритетам та національним інтересам України загалом.

Найгіршим було те, що хаотично змінювалися напрями «векторів» і суперечливі політичні гасла: «постійного», «тимчасового» чи «активного» нейтралітету України та «позаблоковості»; одночасного «стратегічного партнерства» з ЄС, Росією та США; двовекторності; євроатлантичного вибору; європейської та євроатлантичної інтеграції за збереження «братніх» взаємин із Росією; «проукраїнської» зовнішньої політики; курсу «до Європи разом з Росією», чи з СНД, ЄврАзЕС, СЕП, Митним союзом і т. п. Базовою настановою вітчизняної зовнішньої політики стала неучасть України в жодних міжнародних об'єднаннях, які вороже ставляться до Росії, або ж перебувають поза сферою її

геополітичного впливу, оскільки це могло б порушити баланс інтересів у посткомуністичній європейській підсистемі міжнародних відносин.

Перманентне збереження дискримінаційного статусу України у світовій торгівлі, припинення кредитування України з боку МВФ і Світового банку, ускладнення стосунків із Парламентською Асамблеєю Ради Європи та Європейською комісією, зведення до мінімуму контактів на вищому рівні з лідерами провідних західних держав (на тлі активізації стосунків із Кремлем), послаблення дійсно стратегічного партнерства з Польщею, відчутно жорсткіша позиція Росії в питанні постачання й транспортування енергоносіїв територією України, – усе це свідчило про вичерпання можливостей здійснення «багатовекторної» політики: її почали сприймати як непередбачувану, непослідовну і навіть слабку. Зовнішня політика України демонструвала тенденцію до втрати концептуальної стрункості, дедалі більше ставала ситуативною, спрямованою не стільки на перспективу, скільки на вирішення поточних питань.

«Майдан»–2004 не лише відновив справедливість у встановленні результатів народного волевиявлення, а й зробив серйозну заявку на реабілітацію позитивного міжнародного іміджу та європейської ідентичності України, перед якою відкрилися нові можливості. Після «Помаранчевої революції» багатьом у нашій державі також здавалося, що нарешті відбувся цивільний шлюб між українським націоналізмом та модерною демократією. Кремль не сподівався такого розвитку подій, що унеможливив перемогу на чергових президентських виборах В. Януковича, й відверто розгубився. А демократичні держави Заходу вперше серйозно очікували від незалежної України позитивних змін, однак їх, на жаль, практично не відбулося.

Вдруге після прийняття Верховною Радою 24 серпня 1991 р. Акту проголошення незалежності України, попри небачену в її новітній історії загальнонародну підтримку та навіть прихід до влади на хвилі масових ненасильницьких протестів, українська опозиція не змогла виправдати очікувань. Пріоритети лідерів «помаранчевих» сил (В. Ющенко, Ю. Тимошенко, О. Зінченка та ін.), усупереч напрацьованим планам вирішення найзагальніших проблем країни та майже абсолютній (первісно) їхній підтримці у Верховній Раді, виявилися викривленими: першочерговим завданням вони вважали не здійснення проголошених системних реформ, а перемога над партнером-опонентом. На це спрямували енергію та зусилля, що мали б скеровувати на подолання корупції, обмеження політичного впливу олігархії, подолання опору щодо впровадження реформ.

Зрозуміло, що внутрішні негаразди та чвари у таборі «помаранчевих» перешкодили також подоланню зовнішніх загроз («газові» й «торговельні» війни з Росією, модернізація російського Чорноморського флоту на його базі в Севастополі та ін.) та завадили успішній євроатлантичній і європейській інтеграції України. Отож виграшний для В. Януковича результат президентських виборів 2010 р. виявився не так перемогою «регіоналів», як поразкою «помаранчевих», що змарнували кредит народної довіри й не

спромоглися – із суб'єктивних і частково об'єктивних причин – виконати свої обіцянки та піднятися над політичним і особистісним протистоянням, а також подолати спокуси, що створює влада у пострадянській корумпованій державі.

Посилаючись на проголошений у Декларації про державний суверенітет України 1990 р. її намір стати в майбутньому постійно нейтральною державою, яка не бере участі у військових блоках і дотримується трьох неядерних принципів, представники потужного російського лобі в керівництві державою актуалізували модель нейтралітету України (вітчизняний еквівалент політики неприєднання). Однак у сучасних міжнародно-політичних умовах для України бути нейтральною («позаблоковою») завжди означає утримання від повноцінного вступу до НАТО. Саме задля усунення курсу на євроатлантичну інтеграцію з внутрішньо- та зовнішньополітичного інструментарію, концепт «позаблокового» статусу внесли до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р.

Отже, незважаючи на величезну військово-стратегічну перевагу Росії, що займає п'яте місце у світі за чисельністю діючих армії та флоту, а також досягла ядерного паритету зі США, керівництво держави ризикнуло вдатися до політики неприєднання на підставі гарантій безпеки, наданих Україні Сполученими Штатами Америки, Великою Британією та Росією за Будапештським меморандумом від 5 грудня 1994 р. та низкою інших міжнародно-правових документів, зокрема, чинними між Україною та Росією Договором про дружбу, співробітництво і партнерство 1997 р. та Договором про державний кордон 2003 р.

Наголошували також на тому, що «позаблоковий» статус сприятиме досягненню загальнонаціонального консенсусу щодо зовнішньополітичних і безпекових пріоритетів та не завадить Україні реалізовувати стратегію підтримки рівноваги в її міжнародній діяльності. А поєднання фактично нейтральної зовнішньої політики з модернізованою, добре озброєною та навченою армією, просякнутою готовністю стати до бою, здатне було захистити «позаблокову» Україну від військових криз і конфліктів. Водночас нейтральний статус, мовляв, не завадить державі застосовувати збройні сили для нейтралізації традиційних і нових загроз (приміром, міжнародного тероризму), а також для ефективної участі в гуманітарних інтервенціях та миротворчих операціях під егідою ООН.

Зрештою, відмова України від членства в НАТО, на переконання апологетів «позаблоковості» («червоний директорат», що залежний від російського ринку; пенсіонери, які ностальгують за «світлим» радянським минулим; численне населення східних і південно-східних областей, що вороже ставиться до Заходу під впливом потужної кремлівської пропаганди; песимісти, які розчаровані відвертим небажанням «Старої Європи» прийняти Україну в ЄС), сприяла б поновленню безконфліктних відносин із Росією, поліпшенню зовнішніх умов для соціально-економічного розвитку держави.

Та й не лише країни Південної Європи, Франція й Туреччина – члени Північноатлантичного альянсу, а й чимало пострадянських держав (за винятком

Грузії, Молдови та республік Балтії) висловлювалося на користь означеної вище моделі, що, на їхню думку, дало б змогу уникнути негативної реакції Росії та викреслити з порядку денного потребу самовизначатись щодо вступу України до НАТО та ЄС.

Насправді ж модель зовнішньої політики на засадах нейтралітету й неприєднання стала згубною для нашої держави, оскільки, по-перше, «позаблокова» Україна, кардинально знесилена за президентства В. Януковича у військовому сенсі (порівняно навіть з рівнем конвенційного озброєння на момент проголошення незалежності), виявилася цілком неготовою до протистояння збройній агресії колишнього «стратегічного партнера». Справа дійшла до того, що указом В. Януковича від 14 жовтня 2013 р. скасували обов'язковий призов громадян України на строкову військову службу у Збройні сили України та інші військові формування (крім призову до Внутрішніх військ МВС, на які й спирався злочинний режим).

«Позаблоковий» міжнародно-політичний статус може ефективно спрацювати тільки за умови, що національну безпеку держави підтримують іншими засобами – нормативно-правовими та організаційними. Такий статус є дієвим лише в конкурентних системах міжнародних відносин, де ймовірність збройної агресії низька. Сьогодні Україна опинилася у полярно протилежній ситуації: частина її території анексована й окупована, а рівень військової агресії з боку значно потужнішої суміжної держави, що зруйнувала всі існуючі міжнародно-правові можливості захисту безпеки України, – надзвичайно високий. Причому, на відміну від Югославії доби холодної війни, у нейтральній Україні немає варіанту стримати агресора погрозами приєднатися до конкуруючого військово-політичного блоку (НАТО). Навіть у випадку обміну «позаблокового» статусу на істотні поступки з боку Кремля (передусім повернення Україні Криму як головна з них), Росія і надалі створюватиме довгострокову безпосередню загрозу Україні на шляху її євроінтеграції, активно використовуючи методи «гібридної» війни та вдаючись до підтримки тероризму.

Реалізація в Україні запропонованої окремими вітчизняними аналітиками «швейцарської» моделі озброєного нейтралітету вимагатиме істотних змін національного законодавства задля: по-перше, надання населенню права легального володіння нарізною зброєю; по-друге, заснування системи державних виплат для компенсації втрати прибутку роботодавцями за дні проходження служби працівниками підприємств і компаній. Окрім того, кадрово-міліційна армія «швейцарської» моделі вимагатиме від України швидкого переоснащення військ сучасними видами озброєнь, що означатиме чималі фінансові витрати, малоімовірні, з огляду на стан вітчизняної економіки. Дискусійними є неминуча значна мілітаризація суспільства та зростання ролі й авторитету армії в житті держави за умови впровадження «швейцарської» моделі гарантування національної безпеки.

Ескалація військової агресії Росії після анексії нею Криму актуалізувала серед широкого загалу ідею «фінляндизації» зовнішньої та безпекової політики України, тобто продовження курсу євроінтеграції без навіть гіпотетичного

членства в НАТО [4]. Щоправда, аналогія з Фінляндією недоречна, оскільки офіційний Гельсінкі ніколи не відмовлявся від вступу до Альянсу, а наразі всерйоз розглядає такий варіант унаслідок агресивної поведінки Росії. Проте прихильники моделі «фінляндизації», у тім числі ділові кола й політики, що усвідомлюють потребу глибоких внутрішніх реформ відповідно до західних норм і стандартів, вказують на доволі невизначені перспективи вступу України до НАТО, а повноцінне членство в Альянсі вважають недостатнім для вирішення безпекових проблем Центрально-Східної Європи, оскільки готовність Альянсу задіяти щодо країн «молодої Європи» відомі положення ст. 5 Вашингтонського договору 1949 р. – під сумнівом.

Прийнятною зазначену модель зовнішньої політики України вважаємо тому, що в разі успішного проведення всеосяжних системних реформ (передусім правової, антикорупційної, податкової, військової, адміністративної та освітньої) євроінтеграційний курс держави отримав би нові імпульси та можливості аж до повноцінного членства в ЄС. Водночас Україна зберегла б конструктивне партнерство з Альянсом у сферах, що становлять взаємну зацікавленість (включно з миротворчими операціями під егідою НАТО), а також можливість співпраці з Росією на базі спільних економічних інтересів (насамперед щодо безпеки й енергетики), залишаючись на різних позиціях з інших питань. Зрештою, «фінляндизація» зовнішньої та безпекової політики України в середньостроковій перспективі, найімовірніше, дала б змогу виграти час для підвищення обороноздатності збройних сил держави.

Звичайно, модель «фінляндизації» передбачає помітно менші обмеження на зовнішню політику України, ніж сумнозвісна «позаблоковість», однак такий сценарій залишить державу з мінімальними гарантіями безпеки. Адже Фінляндії, як і вищезгаданій комуністичній Югославії за правління Й. Тіто, вдалося зберегти суверенітет під час холодної війни завдяки перманентному протистоянню в Європі НАТО та Організації Варшавського договору. Тоді будь-яка спроба Кремля порушити «правила гри» спричинила б рух уряду Фінляндії в бік Альянсу з розрахунком на готовність блоку протидіяти радянській агресії. Сьогодні міжнародно-політична ситуація в Європі якісно інша, отож «фінляндизація» України аж ніяк не надасть достатніх гарантій безпеки в разі поновлення військової загрози з боку Росії.

А готовність ЄС до протидії серйозним збройним конфліктам чи прямій військовій агресії є вкрай низькою, оскільки безпекова політика Євросоюзу базується на застосуванні нормативних інструментів, тобто «м'якої сили», що не може бути ефективним для підтримання стабільності, проте цілком неприйнятне для нейтралізації жорстких викликів у сфері безпеки. Загалом політика безпеки ЄС – це компромісний симбіоз національних інтересів його провідних учасників – ФРН, Франції, Великої Британії та Італії. У кожній з перелічених держав є власний погляд на організацію безпеки в Європі. Це набуває вирішального значення для України, оскільки в кризових для неї ситуаціях від чільних членів ЄС вимагатимуть швидких й координованих дій, ймовірність яких нині залишається невисокою (драматичні перипетії ухвалення різного рівня

економічних санкцій проти Росії задля стримування її військової агресії це наочно продемонстрували).

Безперечно, збройна агресія Росії здатна збільшити в Україні число прибічників «фінляндизації» її зовнішньополітичного курсу за рахунок тих громадян, хто має сумнів щодо військової ефективності Альянсу та прагне уникнути повторення нового жорсткого протистояння з Кремлем. Однак зазначена модель не усуне «конфлікт інтересів» в українському суспільстві: з одного боку, «фінляндизацію» відкинуть проросійські партії (комуністи та екс-«регіонали») як прозахідну за сутністю, а з іншого – та частина громадськості, що твердо зорієнтована на Захід, поставиться підозріло чи навіть негативно до «фінляндизації», оскільки шукатиме дієвіших засобів стримування російського експансіонізму.

Адже не існує жодних гарантій, що Кремль припинить силові спроби завадити тіснішому партнерству України з ЄС (а в разі гіпотетичного членства нашої держави в Євросоюзі вимагатиме від офіційного Києва не брати участі у Спільній зовнішній політиці та політиці безпеки), як і порушити інші прояви незалежної зовнішньоекономічної політики України. Прийняття фінської моделі безпеки також передбачає укладення низки домовленостей із Кремлем, що обов'язково передбачатимуть відмову від захисту окремих національних інтересів України. Йдеться передусім про офіційне визнання Києвом втрати Криму, відмову від євроатлантичної інтеграції та партнерських взаємин зі США та ін.

Активний спротив Кремля підписанню Угоди про асоціацію між Україною та ЄС наочно засвідчив, що сучасну «фінляндизацію» у Кремлі розуміють по-своєму: не лише як відмову України від вступу в Альянс, а й як «право вето» Москви на будь-які зовнішньополітичні акції офіційного Києва. Зрозуміло, що така версія гарантування національної безпеки цілком неприйнятна для України.

І останнє (за переліком, а не за значенням): попри поділ Фінляндії між Новгородською республікою та Королівством Швеція, за Оріхівським миром 1323 р., й остаточне завоювання країни Російською імперією у Фінляндській війні зі Швецією 1808–1809 рр., у державній міфології Кремля Фінляндія ніколи не була та не є невід'ємною частиною «Русского мира». А Україна завжди була й залишається наріжним каменем російського міфологічного простору, «без якого неможливий розвиток Росії». Це значною мірою зумовлює вкрай жорстку політику Кремля на українському векторі та готовність В. Путіна задіяти будь-які ресурси для недопущення успішної реалізації «українського проекту» й утримання України в орбіті свого геополітичного контролю.

Отже, за сучасних критичних обставин, спричинених збройною агресією Росії, єдиним реальним шляхом захисту суверенітету й територіальної цілісності України є набуття нею членства в НАТО – найефективнішій організації колективної безпеки, здатній швидко та надійно мінімізувати як «жорсткі», так і «м'які» виклики національній безпеці. Реалізація у зовнішній політиці України моделі «позаблоковості» у різних формах по-суті спровокувала цілковиту незахищеність держави (однак не її громадян-патріотів) перед російською

агресією. А міжнародно-правові гарантії для нашої країни, що опинилася в «сірій зоні безпеки» Центрально-Східної Європи, не спрацювали. Цілком логічною була рекомендація Верховної Ради України в. о. Президента України в постанові «Про додаткові заходи для зміцнення обороноздатності України у зв'язку з агресією Російської Федерації» від 17 квітня 2014 р. щодо невідкладного відновлення призову до Збройних сил, що реалізовано в указі О. Турчинова від 1 травня того ж року. А 29 грудня новообраний Президент України П. Порошенко підписав закон щодо скасування позаблокового статусу держави, ухвалений тижнем раніше конституційною більшістю депутатів Верховної Ради.

«Фінляндизація» зовнішньої політики, звичайно, частково долає вади «позаблоковості», проте специфіка сприйняття України в Росії унеможливує реалізацію такої моделі. Ставку на субрегіональне оборонне співробітництво вже робили за президентства Л. Кравчука (концепція Балто-Чорноморського союзу чи «Міжмор'я» [1, р. 237–456]), однак швидко виявилася беззмисловою з огляду на стратегічний вибір колишніх учасників Варшавського договору на користь вступу до НАТО й незаперечне силове домінування Росії в регіоні.

Отож отримання повноцінного членства в Альянсі та Євросоюзі (причому саме у такій послідовності, як засвідчує досвід усіх членів ЄС, за винятком Австрії, Фінляндії та Швеції) – найефективніший шлях зміцнення та гарантування національної безпеки України. Проте головною перешкодою для реалізації такої моделі зовнішньої політики нашої держави є навіть не анексія Криму Росією та часткова військова окупація Донецької та Луганської областей (з перспективою переростання її в «заморожений конфлікт»), а потреба часу, якого в Україні немає.

Глибоке реформування політичної та фінансово-економічної системи України може тривати десятиліттями, а силова протидія Росії залишатиметься максимальною, отож її подолання (не кажучи вже про переважно антиукраїнську позицію окремих членів НАТО та ЄС, передусім Італії та Франції) виявиться надзвичайно складним завданням. Необхідно враховувати, що вступ до Альянсу завжди був чутливим чинником для українського загалу, й до початку військової агресії Росії значна кількість українців (абсолютна чи відносна) традиційно виступала проти. Хоча останнім часом прихильників євроатлантичної інтеграції стало більше, членство України в НАТО залишилося найгострішим зовнішньополітичним питанням для суспільства.

У такому контексті, на глибоке переконання автора, критичної важливості для гарантування національної безпеки й успіху політичного та економічного реформування України набуває її стратегічне партнерство зі США, що, безперечно, корисне й для регіону Центрально-Східної Європи загалом [6]. Одноставне голосування 11 грудня 2014 р. в Сенаті й Палаті представників Конгресу США за «Акт на підтримку свободи в Україні» [5], а також подальше просування ідеї надання Україні летальної зброї головою Об'єднаного комітету начальників штабів генералом М. Демпсі, міністром оборони США Е. Б. Картером і директором Національної розвідки США Дж. Клеппером

засвідчили реальну можливість набуття нашою державою статусу «головного союзника США поза НАТО» (Major Non-NATO Ally).

З часу законодавчого оформлення (1989) цей статус наданий 15-ти державам: від Аргентини й Марокко [7] до Австралії, Південної Кореї та Японії [3]. Такі двосторонні альянси зазвичай формують проти певного ворога чи загрози, вони значно краще працюють від багатосторонніх. Не випадково Ізраїль та Єгипет, Пакистан і Таїланд [2] зробили ставку на США, опинившись перед надто високим ризиком регіональної нестабільності чи зіштовхнувшись із потужним сусідом-суперником. Тому вже 21 липня 2014 р. Президент України П. Порошенко заявив, що є підстави звернутися до Конгресу США про надання Україні спеціального статусу – головного союзника поза блоком НАТО. Як уже зазначено, аналогом військового партнерства зі США міг стати регіональний безпековий союз, однак наразі Україна опинилася між двома військово-політичними блоками – очолюваним Сполученими Штатами Альянсом, з одного боку, та Росією з її союзниками по Організації договору про колективну безпеку, з іншого, що не залишає офіційному Києву альтернативи моделі стратегічного військово-політичного партнерства зі США.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Chodakiewicz Marek Jan*. Intermarium: The Land between the Black and Baltic Seas / Marek Jan Chodakiewicz. – New Brunswick, New Jersey : Transaction Publishers, 2012. – 568 p.
2. *Despeignes P.* U.S. wants APEC agenda to include security issues, 10/20/2003 [Electronic resource] / Peronet Despeignes. – Mode of access : http://usatoday30.usatoday.com/news/washington/2003-10-19-us-apec_x.htm.
3. *Farberov S.* Hillary Clinton flies into Kabul as U.S. declares Afghanistan major non-NATO ally, 7 July 2012 [Electronic resource] / Snejana Farberov. – Mode of access : <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2170049/U-S-declares-Afghanistan-major-non-NATO-ally-ensure-nation-gets-defense-aid-2014-troop-withdrawal.html>.
4. «Finlandization» in Action: Helsinki's Experience with Moscow // Intelligence Report, August 1972 [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.foia.cia.gov/sites/default/files/document_conversions/14/esau-55.pdf.
5. H.R.5859 – Ukraine Freedom Support Act of 2014 [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.congress.gov/bill/113th-congress/house-bill/5859/>.
6. S.2277 – Russian Aggression Prevention Act of 2014 [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.congress.gov/bill/113th-congress/senate-bill/2277/text>.
7. US rewards Morocco for terror aid, 4 June 2004 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/3776413.stm>.

Стаття надійшла до редколегії 21.04.2015

Прийнята до друку 15.05.2015

**THE DIGNITY REVOLUTION AND CHOICE OF OPTIMAL MODEL OF UKRAINE'S
FOREIGN POLICY****Volodymyr Holovchenko**

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
36/1, Melnikova Str., Kyiv, Ukraine, 04119, tel.: 044-575-27-72,
e-mail: holovchenko@ukr.net*

In this article an attempt was made to define an optimal model of the Ukrainian foreign policy, using political and systemic, structural and functional and comparative research methods, in the light of the main advantages and risks for it in terms of military aggression that destroyed the neoliberal and functional principles of peace and stability in Europe. As a result of outright denial by the Kremlin of international law norms and principles, national security problems of Ukraine entered the global level, four possible options for its strategic choice in international activities was analyzed: 1) neutrality (nonalignment); 2) European integration (without joining NATO) or «finlandization»; 3) Euro-Atlantic integration of full membership in the Alliance; 4) regional partnership. Although the Euro-Atlantic integration is the most reliable way to guarantee national security and sovereignty of Ukraine, lack of public consensus and the times for reform and acquiring appropriate criteria for joining NATO and the European Union leads official Kyiv to advisability of establishing asymmetric political and military partnership with the United States.

Key words: aggression; democracy; foreign policy; integration; security; sovereignty; state; partnership.